

JAMHUURIYADDA SOMALILAND
KOMISHANKA DOORASHOYINKA QARANKA

REPUBLIC OF SOMALILAND
NATIONAL ELECTORAL COMMISSION

**XEERKA HAB-DHAQANKA XISBIYADDA
QARANKAEE DOORASHADA GOLAHA
WAKIILADA IYO GOLAYAASHA DEEGAANADDA
JAMHUURIYADDA SOMALILAND EE LR 04/2021**

**POLITICAL PARTIES CODE OF CONDUCT FOR
NATIONAL ELECTIONS OF HOUSE OF
REPRESENTIVES AND LOCAL COUNCILS OF 2021**

1- Ucid

**XEERKA HAB-DHAQANKA XISBIYADDA QARANKAEE DOORASHOYINKA
GOLAHA WAKIILADDA IYO GOLAYAASHA DEEGAANADDA
(CODE OF CONDUCT)**

Ref: KDQ/XK/048/2021

Taar:23/03/2021

AARAAR:

Saddexda Xisbi Siyaasadeed ee Qaranka Somaliland iyo Komishanka Doorashooyinku:

- **Iyadoo ogsoon** muhiimadda doorashada labada gole ee Wakiilada iyo Deeganka ee isku sidkan ay u leeyihiin shacbiweynaha reer Somaliland.
- **Iyadoo maanka ku haya** Midnimada iyo dhamaystirka iyo guusha ku dheehani in ay waxtar weyn u leedahay geeddi socodka dimuqraadiyadeed ee qarankani hirgaliyay iyo qaddiyadda Madaxbannaanida Jamhuuriyadda Somaliland,
- **Iyadoo aqoonsan** in doorashooyin xor ah oo xalaal ah oo dalka ka dhacaa ay muftaax u yihiin kor u qaadista xorriyad iyo caddaalad taam ah oo ka taabbo-gasha gayiga Jamhuuriyadda Somaliland.
- **Iyadoo dareensan** khatarta iyo halista ku iman karta dimuqraadiyadda curdinka ah ee xilligan kala guurka ah ay u baahan tahay bisayl iyo dhaqan dimuqraadiyadeed oo ka hufan qabiil, gobolaysi, gacan ka hadal, caadifad, shakhsi weerar iyo nacayb iyo IWM.
- **Iyadoo ogsoon** baahida deg-degga ah ee loo qabo in la abuurto jawi suurto geliya inay qabsoonto doorasho xor ah oo xalaal ah, banyaal ah, la-xisaabtan leh, kuna dhisan doonista shacbi weynaha Jamhuuriyadda Somaliland.
- **Iyaga oo maanka ku haya** in dalka ay ka dhacday diiwaangelin hufan oo casriya, dalkana laga suurto galiyay in muwaadin kastaa yeesho hal cod oo kaliya, si sharciga waafaqsan.
- **Iyadoo garawsan** in Komishanka Doorashooyinka Qaranka, Hay'adaha Cadaaladda iyo Warbaahinta Gaarka loo leeyahayba ay u madaxbannaan yihiin hawlhooda isla markaana ay ka madaxbannaan yihiin Xisbiyada Siyaasadda;

A [Signature] [Signature]

- **Iyagoo ku qanacsan** muhiimadda ay leedahay in la abuurto dhaqan isku dulqaadasho siyaasadeed ku dheehan tahay (a culture of political tolerance); isla markaana aan waxyeello u gaysanahaynin Qiyamka iyo Hiddo-samida suuban ee dhaqanka iyo cirdiga qofka, oo ka reebban shakhsi cay, nasab cay, aflagaaddo, iyo isceebayn; taasoo dhaawac u gaysanaysa sharafta (cirdiga) qofka;
- **Iyagoo ogsoon** in meel looga soo wada jeedo danta iyo maslaxadda guud ee dalkan Jamhuuriyadda Somaliland, isla markaana sida Dastuurka iyo Shuruucda Doorashooyinku ay jideeyeen si nabad-gelyo ah ugu loollamaya hoggaanka siyaasadeed ee dalka;
- **Iyagoo aaminsan** in sida keliya ee lagu bedeli karo ama lagu dooran karo golayaal cusub oo shacabka matalaa ay tahay doorsho ku dhisan rabitaanka iyo iraadada shacbiga oo loo marayo sifo sharci ah iyo hab nabadeed;

Waxa ay isla qaateen oo ay saxeexeen Xeer-nidaamiyaha Hab-dhaqanka Xisbiyadda Siyaasadda ee labada Doorashado ee isku sidkan ee Golaha Wakiilada iyo Deegaanka 2021” waxaanay balan-qaadayaan in ay u hogaansamaan Xeer-nidaamiyaha Hab-dhaqan (Code of Conduct for Political Parties) kaas oo ay saddexda Xisbi Siyaasadeed iyo Komishanku si wada jir ah isula oggolaadeen iyadoo ay Xisbiyadda Qarankaiyo KDQ wada saxeexeen maanta oo ay taariikhdu tahay ..... March 2021.

QAYBTA KOWAAD

QODOBKA 1^{aad}: MAGACA

Xeer-nidaamiyahan waxa loogu yeedhayaa “**Xeer-nidaamiyaha Hab-dhaqanka Xisbiyadda Qaranka ee Doorashada Golaha Wakiilada iyo Golayaasha Deeganka Jamhuuriyadda Somaliland ee Xeer Lr----- 2021**” .

QODOBKA 2^{aad}: ERAY BIXIN IYOQEEXITAAN

Macnaha erayda lagu sheegay xeer-nidaamiyahan dhexdiisa hadii aan si kale loogu fasirin, erayadan qeexitaankoodu waa sidan:-

- 1) “**Komishan**”: Waxaa loola jeedaa Waxaa loola jeedaa Guddiga Sare ee loo xilsaaray maamulidda iyo ka garsooridda arrimaha doorashooyinka ee Xubnaha Komishanka Doorashooyinka Qaranka Somaliland, taas oo lagu aasaasay Qodobka 12aad iyo 13^{aad} ee Xeerka Guud ee Doorashooyinka iyo Diwaangalinta Cod-Bixiyaasha ee (Xeerka Lr. 91/2021);
- 2) “**Xeerka anshax**” : Waxaa loola jeedaa xeerarka Habdhaqa iyo anshaxa Xisbiyadda Qaranka ee mudadda doorashooyinka Golaha Wakiiladda iyo Deegaanka si waafaqsan 139aad,154aad ee Xeer Lr 91/2020
- 3) “**Habdhaqan**”: Waxaa loola jeedaa habdhaqanka looga baahanyahay Xisbiyadda siyaasadda ee doorashooyinka Golaha Wakiiladda iyo Golayaasha deegaanadda ,gaar ahaana xidhiidh la leh arrimaha doorashooyinka ee uu qabto Komishanka Doorashooyinka Qaranku
- 4)

- 5) **“Xisbi/Xisbiyada”**: Waxaa loola jeedaa Xisbi ama Xisbiyada Qaran ee u tartama siyaasadda iyo doorashooyinka Dalka jamhuuriyadda Somaliland
- 6) **“Murashax”**: Waxaa loola jeedaa murashaxiinta u taagan tartanka jagooyinka iyo xubinnimada golayaasha Wakiilada iyo Deeganka ee 2021, kaas oo uu soo sharaxay Xisbi gaar ah, isla markaana ay ogolaadeen KDQ.
- 7) **“Mas’uul Xisbi”**: Waxaa loola jeedaa mas’uuliyiinta kala duwan ee Xisbiyada Qaranka, heerarkooda kala duduwan ee heer qaran, gobol, degmo, . **“Taageere Xisbi”** waxa loola jeedaa taageerayaasha lagu yaqaano in ay u ololeeyaan ama taageeraan xisbi gaar ah, ama taageerayaasha sita ama xidhan calamaanta, garamaanta, boodhadhka xisbi gaar ah ama musharax gaar ah **“Wakiil xisbi”** waxaa loola jeeda wakiilka xisbi u soo magacaabo ama dirsado goob kasta oo doorasho ama arin kale oo xisbigiisu u siiyey una igmaday inuu ku matalo magaca xisbiga si waafaqsan xeer Lr 91/2020
- 8) **“Cod-bixiye”**: - Waxaa loola jeedaa qofka muwaadinka ah ee buuxiyey dhamaan shuruudaha codbixinta si waafaqsan Qodobka 4aad iyo Qodobka 41aad ee Xeer Lr 91/2020 kaas oo xaqiisa cod-bixineed u gudanaya si waafaqsan Qodka 5aad ee Xeer Lr. 91/2020": .
- 9) **“Shaqaale Dawladeed”** waxa loola jeedaa shaqaalaha dawlada ee ku qeexan Xeerka Shaqaalaha Dawladda (Xeer LR. 07/96). iyo shaqaalaha dawlada hoose

QODOBKA 3^{aad}: DABBAQAADDA iyo HAB-DHAQANKA

Xeer-kidaamiyahan Hab-dhaqan waxaa lagu dabbaqayaa, kuna dhaqmaaya dhammaan Madaxda iyo hogaamiyeyaasha xisbiyadda siyaasadeed, Murashaxiinta, Mas’uuliyiinta Axsabta Siyaasadda, Mas’uuliyiinta Dawladda ee leh Magacaabista Siyaasadeed, Xubnaha Xisbiyada Siyaasadda, iyo hawlwadeenada xisbiyada

QODOBKA 4^{aad}: MABAADI'DA GUUD

Xeer-nidaamiyahan xeerka habdhaqanka Xisbiyada waxaa saldhig u ah mabaadiidan guud.

1. Mabda ku dhaqanka Dastuurka iyo xeerarka dalka, iyo xeerka Guud ee Doorashooyinka Qaranka iyo Codbixiyayaasha
  2. Ilaalinta Xuquuqda siyaasiga ah ee lagu sheegay Dastuurka Jamhuuriyadda somaliland ;
  3. Doorasho xor iyo Xalaal ah;
  4. Ixtiraamka iyo dhowrsanaanta Xuquuqda Aadamiga si waafaqsan Dastuurka JSL, Xeerka doorashooyinka iyo xeerarka caalamiga ah;
  5. Sharcinimada Sharcinimada (legitimacy) golayaal lagu soo doortay nidaam Dimuqraadi ah oo ku salaysan doorasho xor ah oo xalaal ahi waxa ay ku iman kartaa:
- 1) Marka codbixiyeyaasha lagu war-geliyo (informed decision), laguna wacyigeliyo barnaamijka siyaasadeed ee Xisbiga iyo musharaxa ama musharixiinta ay dooranayaan ee ay u codaynayaan iyadoo taas loo maraayo olole doorasho oo caafimaad qaba;
  - 2) Marka ay cod-bixiyeyaashu codkooda u dhiibtaan si madaxbannaan iyadoo aan lagu farogelinayn, la cabsi-gelinayn, laaluush ama khiyaamo kale loo adeegsanayn;
  - 3) Marka ay Xisbiyadda Qarankaiyo hoggaamiyeyaashoodu si niyad-sami ah (good faith) ugu dhaqmaan una ixtiraamaan ku dhaqanka Dastuurka, Xeerka Guud ee Doorashooyinka

xeernidaamiyayaasha sida Xeerka Hab-dhaqanka Xisbiyadda Qaranka ee doorashooyinka Golaha wakiiladda iyo golayaasha Deegaanadda ,.

- 4) Doorashadu waa cabiraadda (expression) rabitaanka iyo iraadada Shacbiga, go'aanka ka soo baxana waa in ay wada ixtiraamaan una hoggaansamaan dhammaan Xisbiyadda iyo musharixiinta u tartamaaya labada gole ee Wakiilada iyo Deeganku.

QODOBKA 5^{aad}: UJEEDDADA XEERKA HAB-DHAQANKA

1. Ujeedooyinka Xeerka Hab-dhaqanka waxa ma mid ah:

- in uu qeexo hab-dhaqanka iyo anshaxa xisbiyada Qaranka JSL iyo musharixiinta ee Doorashada Golayaasha Wakiilada iyo Deegaanadda ee 2021.
- in lagu qeexo waxyaabaha ka reeeban xisbiyada iyo musharixiinta doorashada horteed, doorashada dhexdeeda iyo doorashada kadib.
- Xuquuqda iyo Waajibaadka Xisbiyadda Qaranka
- in uu dhiso Guddida Anshaxa Doorashooyinka iyo xalinta khilaafaadka, isla markaana qeexo xilkooda iyo waajibadkooda si waafaqsan Qodobka 139 ee Xeer Lr 91/2020

QODOBKA 6^{aad}: KU DHAQANKA XEERKA HAB-DHAQANKA

Axsaabta Qaranka iyo murashixiintu iyaga oo fulinaaya Xeerkan Hab-dhaqanku waa:

- Inuu Xisbi kastaa muujiyo inuu u hoggaansan yahay sidoo kalana fuliyaa dhamaan qodobada Xeerkan Hab-dhaqanka;
- Inay ku wacyi-geliyaan taageerayaashooda, Musharixiintooda, Wakiillada Xisbiyada, Xubnaha Xisbiga iyo Madaxdaba in ay ku dhaqmaan isla markaana ixtiraamaan meel-marinta iyo ku dhaqanka Xeerkan Hab-dhaqanka;
- Inay adkeeyaan joogteeyaanna wada shaqaynta ka dhaxaysa Komishanka Doorashooyinka Qaranka iyo Axsaabta Qaranka;
- Inuu ka qaato tallaabo adag oo ka-hortag u ah in lagu xad-gudbo Xeerkan Hab-dhaqan;
- Inuu qaado tallaabo kasta oo suurtoagal ah inaan la dhiirri-gelin wax kasta oo jabinaaya Xeerkan Hab-dhaqan;
- In uu hubiyo in tartanka xisbiyadda kale u dhaxeeyaa uu noqdo mid ku dhisan is-ixtiraam iyo iskugu dul-qaadasho fikirka iyo mabaadiida kala duwan;
- In uu kobciyo is-aaminaada iyo kalsoonida xisbiyada kale iyo KDQ isaga oo u maraya is-kaashi;
- In uu maamulo oo yareeyo khilaafaadka xisbiyadda iyada oo loo marayo wada-hadal ku dhisan wax-wada-lahaansho;
- In uu kor u qaado wada-hadalada iyo dood wadaagta xisbiyadda si loo xoojiyo midnimadda guud ee qarankan JSL;
- Inuu ballan qaado inuu aqbalayo natiijada doorashada ama uu dacwad ka furto Maxkamadda awooda u leh, haddii uu ku qanci waayo natiijada ku-meel gaadhka ah (provisional result), si sharciga waafaqsan.

OODOBKA 7^{aad}: XUQUUQDA DOORASHO EE DHINACYADA

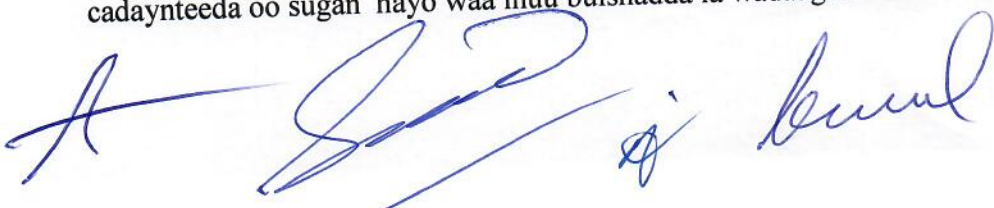
Dhinacyada Xeerkan Hab-dhaqan wada saxeexay waa inay ogyihiin xuquuqdooda doorasho ee la xidhiidha:

- a. Dhiibashada ra'yiga siyaasadeed ee waafaqsan Dastuurka iyo Xeerarka/ Dalka;
- b. Ka doodista siyaasadda iyo barnaamijyada Xisbiga iyo musharixiinta;
- c. Faafinta suugaan aan cid kale lagu weerarayn;
- d. Daabacaadda, qaybinta qoraalo war-galineed iyo xayaysiin aan cidna lagu weerarayn ama aan aflagaado ahayn;
- e. Daabacaadda, qaybinta qoraalo war-galineed iyo xayaysiin aan cidna lagu weerarayn ama aan aflagaado ahayn;
- f. Dhejinta boodhadh, hal-ku-dhegyo waafaqsan Xeerka Nidaamka Guud iyo Anshaxa suuban iwm;
- g. Abaabulidda iyo qaadista ololayaal doorasho oo xor ah si waafaqsan Xeerarka, Shuruucda dalka, Xeerkan Hab-dhaqan, Xeerka Guud ee Doorashooyinka Xeer Lr.91/2020 iyo Dastuurka JSL;

OODOBKA 8^{aad}: MAAMULKA OLOLAHA DOORASHADA

Xisbi kastaa wuxuu ballan qaadayaa:-

- 1) Inuu maamuuso, qaddariyo, ixtiraamana xuquuqda iyo xorriyadda Musharixiinta Xisbiyada kale inay ololeeyaan; inay faafiyaan aragtiddooda siyaasadeed iyo mabaadii'dooda si aan gabbasho ku jirin; iyo inay si sharciga waafaqsan u taagaan, dhejiyaan hal-ku-dhegyo, boodhadh, calaamadaha Xisbiyadooda si waafaqsan shuruucda wadanka iyo Xeerkan Hab-dhaqan iyo Xeerka Doorashooyinka Xeer Lr.91/2020,
- 2) Inuu xaq-dhawro dhammaan xuquuqda saxaafadda, Gudigga Anshaxa Axsaabta iyo goob-joogayaasha doorashada (Observers) ee maxaligaa iyo kuwa caalamigaaba;
- 3) Inuu ku dhaqmo jadwalka kaltanka maalmaha ololaha doorashada, ee ay soo saaraan Komishanka Doorashooyinka; oo aanu olole gelin (ololaynin) maalinta ama wakhtiga loo qoondeeyay Xisbiyada kale.
- 4) In uu xaqiijiyo in cod-bixiyeyaashu ay u madax bannaan yihiin go'aankooda iyo aragtiddooda Siyaasadeed;
- 5) In aanu hanjabaad iyo caga-juglayn u gaysanin taageerayaasha iyo xubnaha Xisbiyada kale, isla markaana uu ixtiraamo xafiisyadooda iyo xarumaha iyaga u gaarka ah.
- 6) Luqada ay ku hadlayaan Xisbiyadda Qarankaiyo hoggaamiyeyaashooda iyo musharixiintoodu waa in ay ahaato mid caafimaad qabta oo aan abuurayn iska hor-imaad dadweyne, xaalad abuur, kicin dadweyne kicin dadweyne, isku dir, colaad abuur, caadifad aan caqli ku dhisnayn iyo kala dil ummadda walaalaha ah. Isla markaana waa in aanay nabadgelyada iyo amniga qaranka wax u dhimayn.
- 7) Waxaa saaxadda Siyaasadda iyo ololaha doorashadda ka reebban shakhsi weerar, sharaf dil (character assassination) iyo caytan; hadiise sharafdiilkaa uu cadaynteeda oo sugan hayo waa inuu bulshadda la wadaagaa wax rasmi ah

- 8) Xisbi kastaa isagaa mas'uul ka ah hab-dhaqanka Xubnaha Xisbigiisa iyo taageerayaashiisa iyo musharixiintiisa; waxaanu waajib ka saaran yahay in uu ku war-geliyo Xeerkan Hab-dhaqan iyo Shuruucda kale ee Doorashooyinka JSL.

**QODOBKA 9^{aad}: WAXYAABAHA KA REEBBAN XISBIYADA IYO
MUSHARIXIINTA WAKHTIGA DOORASHADA**

Xisbi kasta iyo Musharax kasta waxaa ka reebban:

- 1) Inuu ku kaco hawlo wiiqi kara ama waxyeello u gaysan kara nabadgelyada iyo deggenaanshaha dalka ka-hor doorashadda, doorashada dhexdeeda, ama doorashada ka dib;
- 2) In uu ku kaco fal kasta oo waxyeello u geysan kara qaranimadda iyo israacsanaanta dhul iyo dad ahaaneed ee Jamhuuriyadda Somaliland;
- 3) Inuu adeegsado hadallo aflagaado ah ama meel ka dhac ah oo sababi kara rabshado gacan-ka-hadal ah wakhtiga doorashadu socoto;
- 4) In uu ku ololeeyo hanaan ku dhisan kala fogayn iyo nacayb, iyada oo qodobkan laga duulayo waxa reeban in la abaabulo taageerayaal, olole, isku soo bax, shir, ku dhisan xagjirnimo-kooxaysan(Argagixisada caalamiga xidhiidh la leh sir iyo caad labadaba) ama ay ka muuqanayso weedho amniga guud waxyeelayn kara, xisbi kasta iyo musharax kasta waxa ka reeban in ay dhajiyaan hal-ku-dheg ay ka muuqato qabiil, qabyaalad;
- 5) Inuu baqo-geliyo murashaxiinta, wakiillada Xisbiyada, xubnaha ama taageerayaasha Xisbiyada kale;
- 6) Inuu arbusho ama khalkhal geliyo ololaha Xisbi kale maalintiisa iyo saacadihiisa u gaarkaa;
- 7) In uu burburiyo, weeraro ama qabsaddo xafiisyadda iyo fagaarashaasha xisbiyadda kale;
- 8) In uu burburiyo, jeexjeexo, baabiiyo, la wareego, ka hor yimaado wacyigelinta codbixiyayaasha, ama qoraalada, calaamadaha, calammada iyo boodhadhka Xisbi kale;
- 9) Inuu iska hortaago qaybinta qoraalada, ama muujinta hal-ku-dhegyo ama samaynta banaanbax, kulammo, socod ama dhoolla-tus uu leeyahay Xisbi kale, ama iska hortaago Xisbi kale inuu dadweynaha la xidhiidho; ama u diido taageere in uu ka qayb-galo banaanbax Xisbi kale
- 10) Inuu u oggolaado taageerayaasha Xisbigiisa inay ku kacaan wax kasta oo Xeerkani mamnuucay.
- 11) Inuu sameeyo olole ama bannaan-baxyo Siyaasadeed xilli aan ugu xusnayn jadwalka saami-qaybsiga ololaha doorashada ee komishanku soo saaray.
- 12) Xisbina xoog kuma qabsan karo goob-doorasho si uu xoog ugu buux-buuxsado codadka goobtaas cod-bixineed (procuring votes by occupation of a polling station) umana adeegsan karo qaabab sharci darro ah goob codbixineed si uu uga helo codad sharci darro ah, iskamana hortaagi karo Xisbi kale codad uu sharci ku heli lahaa. Qodobkani xisbiga, taageerayaasha, iyo murashaxa/murashaxiinta ku kaca ee lagu helo waxa ciqaabtiisa loo raacayaa Xeerka Guud ee Doorashooyinka Xeer Lr.91/2020 iyo Xeerarka dalka u dajisan ee uu ka mid yahay Xeerka Ciqaabta Guud si Garsoorka loo hor geeyo.

- 13) Xisbiyadda iyo musharixiinta waxa ka reeban in ay isku dayaan in ay dadweynaha laaluushaan, cabsi-geliyaan, u hanjabaan ama saamayn aan haboonayn ku kasbadaan codkooda, cid kasta oo ku kacda falka ku xusan farqadan waxa ciqaabtiisa loo raaci doona si waafaqasan farqada sare ee Qodobkan.
- 14) Xisbiyadda iyo taageerayaashooda waxa ka reeban in ay ka dhex ololeeyaan goobaha cod-bixinta, keenaan ama la yimaadaan goobaha cod-bixinta hal-ku-dhegyo muujinaya ama ka tarjumaya calaamad xisbi ama musharax, calan, boodh, ama wax kasta oo loo qaadan karo in uu yahay olole maalinta cod-bixinta iyo 24ka saacadood ee ka horeeya.
- 15) Xisbiyadda iyo musharixiinta iyo taageerayaashoodu ma samayn karaan dabaal-deg ka hor ku dhawaaqista natiijada KDQ, mana samayn karaan natiijo maleawaal ah, oo khal-khal gelin karta nabadgelyada guud ee dalka JSL,

QODOBKA 10^{aad}: REEBANAANTA ISTICMAALKA IYO HAYSASHADA NOOCYADA HUBKA

1. Murashaxiinta, Xubnaha Xisbiyada Siyaasadda, Wakiillada Xisbiyada iyo taageerayaashoodaba waxaa ka reebban kana mamnuuc ah in ay noocyada hubabka kala duwan u soo qaataan meelaha dadweynuhu isugu soo baxo (Public Gatherings), shirarka, goobaha ay ka socoto cod-bixinta doorashadu, iyo goob kasta oo uu ka socdo olole Xisbi kale.
2. Ilaalada gaarka ah ee ay Masuuliyiinta Xisbiyaddu wataan waa in ay ka mid noqdaan ciidamada kala duwan ee amaanka JSL.

QODOBKA 11^{aad}: TALLAABOYINKA KA REEBBAN XUKUUMADDA

- 1) Waxaa reebban in ay Xukuumaddu u adeegsato Xoogagga Nabadgelyada sida Ciidanka Booliska, Asluubta, Sirdoonka iyo Ciidanka Qarankaba in lagu cabudhiyo Murashaxiinta Xisbiyadda Qarankaiyo taageerayaashooda;
- 2) waxaana Ciidamada kala duwan ee qaranka Somaliland waajib ku ah in ay dhexe u noqdaan Xisbiyadda iyo musharixinta.
- 3) Qofna lama xidhi karo iyadoo uusan jirin Waaran Maxkamadeed (Warrant of Arrest); marka laga reebo xaaladaha uu Xeerku jideeyey in Boolisku uu qaban karo qof lagu tuhunsan yahay in uu gaystay faldambiyeed; si waafaqsan Qod.26(2)^{aad} ee Xeer Lr 91/2020
- 4) Iyadoo faqrooyinkan laad iyo 2aad ee Qodobkani sidooda ahaanayaa, hadii uu Hawlwadeen kasta oo ay ku jiraan wakiilada xisbiyadda ee fududdeeya in la musuqmaasuqo natiijada goobaha cod-bixinta, ama wax-is-daba marin ku kaca, ama si ula kac ah u burburiya, qariya ama baabiya waraaqaha cod-bixinta, najiitada cod-bixinta, ama qalabka goobt cod-bixinta waxa uu galay faldambiyeed/danbi waxana uu mutaysanayaa ciqaabta iyo ganaaxa lagu sheegay ama lagu xeeriyey Xeer Lr 91/2020

QODOBKA 12^{aad}: DHEXDHEXAADNIMADA HANTIDA IYO ADEEGYADA QARANKA (NEUTRALITY OF PUBLIC OFFICES, ASSETS AND FACILITIES)

- 1) Hantida Qaranka waa loo siman yahay, loomana adeegsan karo in loogu adeego danaha Xisbi gaar ah.

- 2) Shaqaalaha dawlada way ka reeban tahay in ay xisbiyadda ka mid noqdaan, loomana ogolla in ay u ololeeyaan xisbi gaar ah, waxaa reebban in shaqaalaha dawladu u ololeeyaan xisbi gaar ah ama in ay ku dhex milmaan hawlaha xisbiyadda iyo ololahooda.
- 5) Ciidamada Booliska, Asluubta iyo Ciidanka Qaranku waa in ay ka fogaadaan oo aanay ku dhex milmin arrimaha Siyaasadda isla markaana waa in ay ahaadaan dhexdhexaad, shaqadoodana ku eekaadaan.

QODOBKA 13^{aad}: GEEDDI-SOCODKA DOORASHADA

Xisbi kasta waxaa ku waajib ah:-

- 1) Inuu wada shaqayn la yeesho Komishanka Doorashooyinka Qaranka, saraakiisha iyo hawl-wadeenada KDQ, si loo xaqiijiyo codbixin u dhacda si nabadgalyo iyo habsami ah kuna dhammaata in si xornimo ah codbixiyayaashu u gutaan xuquuqdooda carqalad la'aan iyo cabsi la'aan, si waafaqsan sharciga;
- 2) in uu dhawro isla markaana xaqiijiyo nabadgelyada hawl-wadeennada doorashada iyo xubnaha Komishanka Doorashooyinka Qaranka xilliga u diyaar-garawga doorashada, cod-bixinta, tirinta iyo ku dhawaaqidda natiijada;
- 3) In ay xoojiyaan in si wadajir ah looga hor tagaan fal-dambiyeed kasta oo suurto-gal ah in uu dhaco xilliga doorashada kaasoo ku saabsan hawlaha doorashada (electoral offences);
- 4) Inuu qaato tilmaan kasta oo sharci ah una hoggaansamo awaamiirta Komishanka Doorashooyinka Qaranka, si sharciga waafaqsan, una gaadhsiiyo musharixiintiisa;
- 5) Inaanu sinaba u farogelin shaqada KDQ iyo saraakiisha doorashada;
- 6) Inuu qaddariyo lana shaqeeyo goob joogayaasha (observers) maxaliga ah iyo kuwa caalamiga ahba iyo Gudidda Anshaxa iyo Xalinta Khilaafaadka.
- 7) Inuu dhawro isla markaana ixtiraamo qarsoonaanshaha (sir ahaanshaha) codbixinta.
- 8) In uu xoojiyo kana qayb-qaato isfahanka guud ee daneeyayaasha doorashada, isla markaana abuurin jawi khalkhal gelin kara ama dhibaato u gaysan kara doorashada;
- 9) In uu hubiyo in dhamaan bulshada ay u furan tahay ka qayb-galka siyaasadu,
- 10) In uu muujiyo dhaqan bisayl dimuquraadiyadeed ku dheehan tahay, oo hufan, isla markaana kor uqaado hanaanka doorashooyinka, si hufana ugu tartamo doorashada;
- 11) In uu ixtiraamo, ku dhaqmo, difaaco, xoriyadda iyo xuquuqda aasaasiga ah ee muwaadiniinta ee uu damaanad qaaday Dastuurka Jamhuuriyadda Somaliland, Xeerka Guud ee Doorashooyinka Xeer Lr.91/2020, Xeerkan Hab-dhaqan iyo shuruucda Jamhuuriyadda Somaliland;
- 12) In uu dhawro qiyamka iyo aaminaada bulshada JSL;
- 13) In uu ilaaliyo sharafta bani'aadanka, isla markaana meel ka dhac iyo ceebayn aanu ku samayn sharafta, karaamada iyo sumcadda qofka iyo bulshada midbanaba;
- 14) In ay difaacan, ku dhaqmaan, ixtiraaman xeer hoosaadyadooda gaarka ah ee kala xulista musharixiinta iyo shuruucda xisbiga u gaarka ah (dastuuradooda);
- 15) In uu xoojiyo waddaniyadda iyo midnimadda dalka Jamhuuriyadda Somaliland;
- 16) In uu xoojiyo, ixtiraamo, kobciyo mabaadiida maamul wanaaga, isku-dulqaadashada, is-ixtiraamka, banyaalnimadda, iyo isla xisaabtanka;
- 17) Inuu kobciyo kana qayb-galo tartan hufan oo xor iyo xalaal ah;

OODOBKA 14^{aad}: DOORKA SAXAAFADDA

Saxaafaadu waa Waax ka mid ah Waaxyaha waawayn ee Qaranka.

Saxeexayaasha Xeerkani Hab-dhaqan waxay ixtiraamayaan Mas'uuliyadda saaran Saxaafadda Madaxbannaan iyo tan Dawladdaba. Sidaas awgeed, Saxaafadda Madaxa bannaan iyo tan Dawladduba waa:

- 1) In ay dhiirri-geliyaan ku dhaqanka Xeerka Hab-dhaqanka;
- 2) In ay Ummadda ku wacyi-geliyaan ku dhaqanka iyo dhawrista Xeerka doorashadda iyo Xeerka Xeerka Hab-dhaqan iyo anshaxa saxaafadda ee mudadda doorashadda ;
- 3) In ay faafiyaan Xeerkan Hab-dhaqan, gaadhsiiyaana bulshada. Sidoo kale waa in ay tixgeliyaan Xeerkan.
- 4) Warbaahinta ay leeyihiin xisbiyadda Qaranka sida bogooda Internetka, Youtube ka, iyo bogaga ay ku leeyihiin warbaahinta Bulshada (social media), waa in ay ixtiraamaan, kuna dhaqmaan Xeerarka Hab-dhaqanka.
- 5) Saxaafadu waxa ay raacaysaa kuna dhaqmaysaa si waafaqsan Xeer Hab-dhaqan ee u gaar ah, muddada doorashada Golaha Wakiilada iyo Golayaasha Deegaanada.

QAYBTA LABAAD

GUDDI HAWLEEDKA XISBIYADA

OODOBKA 15^{aad}: AASAASID

Si loo abuuro jawi is-faham oo u dhaxeeya Xisbiyadda Qarankaisla markaana loo dhaqan-geliyo Xeerkan, waxaa la abuuray Guddida Hawleedka Xisbiyadda Siyaasadda (Task Force Committee). Sidaas darteed;

- 1) Guddidu waxay fududaynaysaa xidhiidh iyo isfaham u dhaxeeya Xisbiyadda Qaranka ee tartamaaya iyo KDQ
- 2) Guddidu waxa ay noqonaysaa Xarun wada hadal (Forum for Dialogue) iyo wada xaajood oo u dhaxaysa Xisbiyada Siyaasadda;
- 3) Guddidu waxa ay ka koobnaansaa Saddexda Xisbi Siyaasadeed oo uu mid waliba soo diran doono laba wakiil;
- 4) Guddidu waa mid la talineed oo KDQ gacan ka siinaysa in Xisbiyadu ay yeeshaan wada xaajood siyaasadeed;
- 5) Guddidu awood uma laha in ay awaamiir siiso KDQ iyo in ay ku xad-gudubto awoodaha uu sharcigu siiyay KDQ, waxase ay leeyihiin soo jeedin;
- 6) Guddidu waxa ay yeelanaysaa shirar joogto ah oo toddobaadkiiba hal mar ah. Haddii aanay jirin arrimo deg deg ahi.
- 7) Hadii ay arimo degdeg ahi yimaadan guddidu waa inay u soo ajiibtaa kulanka sida ugu dhakhsaa badan iyada oo xubinkasta oo ka mid wakhtiga dhawraysa.

QODOBKA 16^{aad}: SHAQADA GUDDI HAWLEEDKA

Guddi Hawleedku waxa ay shaqadeedu noqonaysaa:

- 1) In ay ahaadaan xarun ay ku doodaan Xisbiyada Siyaasaddu oo lagaga hadlo wax-qabadka iyo hab-sami u socodsiinta hawlaha doorashada;
- 2) In ay dhiirigeliyaan in Xisbiyada Siyaasaddu ay ku dhaqmayaan isla markaana ixtiraamayaan Xeerkan Hab-dhaqan, Xeerarka Doorashooyinka, Diiwaangelinta iyo Dastuurka;
- 3) In ay noqdaan birijka isku xidhaaya Xisbiyadda Qarankaiyo Komishanka Doorashooyinka Qaranka;
- 4) In ay xallilaan khilaafaadyada ka dhex-dhasha Xisbiyada dhexdooda (Amicable solution) si waafaqsan Xeerkan Hab-dhaqan iyo Xeerka Doorashooyinka iyo Diiwaan-gelinta;
- 5) In ay hubiyaan in Xisbiyadoodu u hogaansan yihiin Xeerka Hab-dhaqanka, isla markaana xaqiijiyaan fulinta iyo ku dhaqanka Xeerkan, iyo awaamiirta kasoo baxda KDQ iyo Guddida Ilaalinta Anshaxa.

QODOBKA 17^{aad}: MAALIYADDA GUUD, HANTIDA IYO WARBAAHINTA DAWLADDA

Komishanka Doorashooyinka Qaranka u xilsaarayaa dejinta xeer-nidaamiyaha lagu hagayo si waafaqsan Qod:94(3),149 ee Xeer Lr.91/2020, sidoo kalana hubinaaya in Xisbiyada Qaranku si siman u isticmaalaan warbaahinta dawladda iyo fagaarayaasha khayriyadaha. Qodobka (94) waxa kale oo uu xusayaa inaan Xisbina hantida ummadda u adeegsan karin ujeedooyin u gaar ah. Qodobka 149 ee Xeer Lr.91/2020 wuxuu KDQ awood u siinayaa inuu ganaax maamul ahaaneed ku rido cid kasta oo ku kacda fal liddi ku ah habsami-u-socodka doorashada ama Xeerarka iyo nidaamka doorashada.

Si uu xilkiisaa u gutto, Komishanku wuxuu diyaarinayaa hawlaha farsammo ee hoos ku qoran si uu u xaqiijiyo u-hoggaansanaanta Xeerka iyo nidaamka doorashada:

1. Adeegsiga Warbaahinta Dawladda

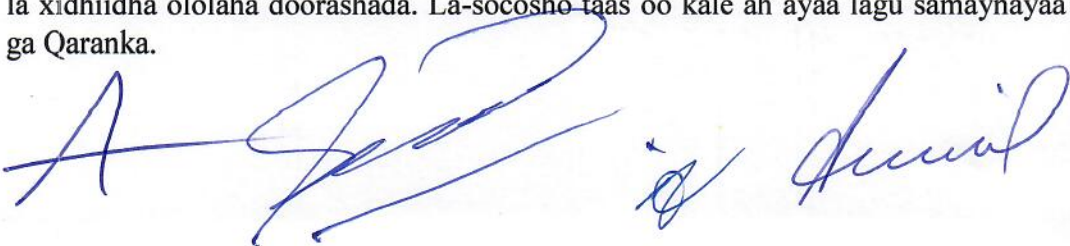
A. Barnaamijyada Raadhiyaw Hargeysa Iyo Telefishanka Qaranka

Qaabka Fulinta:

- Heerka Koowaad: La-socodka Xilliga Ololaha
- Heerka Labaad: Wakhti-u-qoondaynta Xisbiyada Xilliga Ololaha

Heerka Koowaad: La-socodka maalinlaha ah ee barnaamijyada af-Soomaaliga ah ee ka baxaya Raadhiyaw Hargeysa iyo TV-ga Qaranka

Komishanka Doorashooyinka Qaranku wuxuu la soconayaa, isla markaana ilaalinayaa barnaamijyada maalinlaha ah ee af-Soomaaliga ah ee ka baxaya Raadhiyaw Hargeysa ee la xidhiidha ololaha doorashada. La-socoshu taas oo kale ah ayaa lagu samaynayaa TV-ga Qaranka.

Heerka labaad: Uga-qoondaynta Wakhti Is-le'eg Raadhiyaw Hargeysa iyo TV-ga Qaranka saddexda Xisbi Siyaasadeed

Komishanka Doorashooyinka Qaranku, isagoo ka duulaya u sinaanta wakhtiga hawo-ku-jiridda, isla markaana kala tashanaya Wasaaradda Warfaafinta iyo Wacyigelinta iyo Xisbiyadda ayuu wakhti is-le'eg u qoondaynayaa saddexda Xisbi Siyaasadeed. Shaxda qeexaysa u-qaybinta saddexda Xisbi wakhtiga hawo-ku-jiridda, waxa loo aqoonsanayaa inuu lifaaq u yahay Xeerkan Hab-dhaqan.

B. Wargeysyada Dawladdu Maamusho

Komishanka Doorashooyinka Qaranku, wuxuu labadan ku-tala-gal ee hoos ku qoran ka yeelanayaa wargeysyada Dawladdu Maamusho:

a. La-socoshada maalinlaha ah ee qoraallada ku soo baxa Wargeysyada dawladdu maamusho.

b. Uga-qoondaynta saddexda Xisbi Siyaasadeed bogagga wargeysyada dawladdu maamusho bed (space) is-le'eg.

Faahfaahinta ku-tala-galkan waxa goynaya Xisbiyada, KDQ iyo Wasiirka Warfaafinta, waxaana loo aqoonsanayaa inuu lifaaq u yahay Xeerkan Hab-dhaqan.

C. Warbaahinta Gaarka Loo Leeyahay

Warbaahinta gaarka loo leeyahay waa inay si siman u soo gudbisaa afkaarta Xisbiyada Siyaasadeed iyo musharixiintooda ee diyaarka u ah inay ka iibsadaan warbaahinta gaarka loo leeyahay bed (space) ay ku soo qoraan afkaartooda. Waa inaan Xisbiyada lagu kala faquuqin arrintan. Qodobkan waa in lagu daraa Xeerka Hab-Dhaqanka Warbaahinta Madaxa Bannaan. Buugga Tilmaan-bixiyaha Warbaahintuna (the Media Guide) waa inuu si cad u xuso baahida loo qabo in warbaahintu si isu-dheelli-tiran oo wax-ku-ool ah u soo tebiso wararka iyo barnaamijyada musharixiinta.

Noocyada Warbaahinta midkoodna ma diidi karo inuu daabaco ama baahiyo aragti togan oo Xisbi ama Musharax, haddii Xisbigaasi ama Musharaxaasi bixinaayo kharashka caadiga ah ee bedka (space) wargeys ama wakhtiga baahineed. Haddii nooc warbaahineed uu ku kaco falkaa reebban, Xisbiga ay khusaysaa waa inuu cabasho u gudbiyo Guddida Illaalinta Hab-sami-u-socodka Saxaafadda, guddidaas oo ka qaadaysa arrintaas tallaabo kasta oo sharciyeed oo ku habboon ama siyaasadeed oo lagama maarmaan ah si loo suurto-geliyo in warbaahintu gudato mas'uuliyadda ay u hayso ummadda.

2. Hantida iyo Maaliyadda Guud

a) Wuxuu hubinayaa in saddexda Xisbi Siyaasadeed u siman yihiin maaliyadda guud, warbaahinta dawladda iyo fagaarayaasha dadweynuhu isugu soo baxaan.

- b) Wuxuu xaqiijinayaa in, xilliga doorashada, aan Wasiirrada Xukuumaddu u adeegsan gaadiidka dawladda u ololaynta Xisbiga ay ka tirsan yihiin.
- c) Waa inuu maskaxda ku hayo inaan shaqaalaha dawladda loo oggolayn, inay u ololeeyaan Xisbi. U-ololaynta uu qof shaqaale ahi u ololeeyo Xisbi ama musharax waxay xad-gudub halis ah ku tahay maamulka nidaamka doorashada, Komishanka Doorashooyinka Qarankuna wuxuu kaga soo oogayaa qofkaas tallaabada anshax-marineed ee habboon.
- d) Si loo horumariyo is-aaminaadda iyo kalsoonida Xisbiyadu isku qabaan, isla markaana loo abuurto jawi habboon oo doorashadu si hab-sami ah ugu qabsoonto; waxaa lagama maarmaan ah in xukuumaddu ka joogsato fal kasta oo ah ku-takri-fal awoodeed. Sidoo kale, waxa lagama maarmaan ah in Xisbiyada Siyaasadeed ay iska ilaaliyaan fal kasta oo halis ku ah nabadgelyada iyo xasilloonida.

Si uu Komishanka Doorashooyinku awood ugu yeesho inuu si fiican ugu gutto waajibaadkiisa, waa in arrimahan la helo:

- Wareegto Madaxweyne oo amraysa saraakiisha ciidamadda iyo Xukuumadda inay wada-shaqayn buuxda la yeeshaan KDQ, iyo hay'ad kasta oo KDQ gacan ka siin karta gudashada waajibaadkeeda Qaran.
- Wareegto Madaxweyne oo si rasmi ah u mamnuucaysa u-adeegsiga gaadiidka dawladda olole siyaasadeed iyo in lagu dhejiyo astaan Xisbi ama musharax hal-ku-dheg Xisbi iwm. Xafiisyada, kaamboollada iyo gaadiidka dawladda.
- Wareegto Madaxweyne oo lagu fulinayo laguna adkaynayo in aan shaqaalaha dawladdu geli karin olole siyaasadeed, waqtiga tartanka xisbiyadda iyo musharixiinta siyaasadda.
- Wareegto Madaxweyne oo lagu adkaynayo laguna hirgelinayo u sinaanta warbaahinta dawladdu maamusho, sida Raadyoow Hargeysa, TV ga Qaranka, iyo Wargeyska Dawan;

Komishanka Doorashooyinka Qaranka ayaa ka mas'uul ah inuu ka keeno Madaxweynaha wareegtooyinka kor ku xusan.

QAYBTA SADDEXAAD

QODOBKA 18^{aad}: XAALADO GAAR AH

1. Xeerarka La Xidhiidha Isu-Soo-Baxyada

Qodobka 88^{aad} ee Xeer Lr. 91/2020 wuxuu KDQ siinayaa in ay diyaariyaan soona saaraan shaxda jidwalka isku soo baxyadda, iyo dhoola-tusyadda qorshaysan ee Xisbiyadda iyo musharixiintooda oo ah tiro maalmo ah oo isleeg, waxanu farayaa Wasaarada Arrimaha Gudaha Guddoomiyayaasha Gobolada iyo Degmooyinka in ay ku dhaqmaan shaxda Komishanku soo saaro, sidaa darteed:

 13

- a) Komishanku waa in uu tiro maalmo ah oo is leeg xisbiyadda siiyaa si waafaqsan sharciga;
- b) Haddii ay dhacdo nabadgalyada awgeed in laga baqo in rashshad, gacan ka-hadal ama dhibaato kale ka imaanayso isku-soo-bax xisbi ama musharax, hay'adaha ay khuseysaa waxa ay codsi sababaysan usoo gudbin doonaan Komishanka oo awood u leh in uu ka diido ama ka ogolaado ka dib marka uu qiimeeyo xaalada markaa taagan, kuna xisaabtamo heerka cabsida jirtaa inta ay leeg tahay;
- c) Xisbiga ay ololihiisa laga joojiyay waxa uu xaq u leeyahay in la siiyo maalin kale oo deegaankaasi laga joojiyay ka qabsado ololihiisa;
- d) Xisbi kasta tirade ayaamaha ee la siiyay waxa uu si siman ugu qaybinayaa musharixiintiisa labada gole ee Wakiilada iyo Deeganka.

2. Dhaqdhaqaaqa Gaadiidka ee Maalinta Doorashada

Iyadoo la raacayo sida uu jideynayo xeerka guud ee Doorashooyinka Xeer Lr.91/2020, waxa la mamnuucay dhaqdhaqaaqa baabuur kasta oo dadweyne, dawladeed ama gaar ahaaneed maalinta doorashada laga bilaabo 06:00 subaxnimo ilaa 08:00 fiidnimo.

Komishanka Doorashooyinka Qaranka ayaa ah Hay'adda keliya ee awood u leh bixinta oggolaansho dhaqdhaqaaq baabuur maalinta cod-bixinta, si loo meelmariyo adeegyada guud ee aasaasiga ah iyo habsami-u-socodka doorashada. KDQ gaadiidka adeegyadaas guud iyo habsami-u-socodka doorashada lagu fulinayo wuxuu siinayaa warqad xabag leh (sticker), ama lambar oo muujinaysa oggolaanshaha KDQ ee dhaqdhaqaaqa baabuurka ee maalintaas cod-bixinta. Baabuur kasta oo aan maalinta codbixinta sidan oggolaansho dhaqdhaqaaq oo KDQ bixiyey haysan, waxa qabanaya ciidanka boliiska waxaana la sii deynayaa ka dib 08:00 fiidnimo ee isla maalintaas.

3. Wakiillada Xisbiyada

Qodobka 109 ee Xeerka Lr. 91/2020 wuxuu qeexayaa in uu xisbi kastaa wakiil u soo diranayo Goob kasta oo cod bixineed, sidoo kale qodobkani waxa uu waajbinayaa in xisbi kastaa liiska wakiiladiisa(Murraqibiintiisa) mudo 20 cisho ka hor taariikhda codbixinta uu u gudbinayo KDQ ama xafiisyadiisa, komishankuna waxa uu siinayaa waraaqda oggolaanshaha inuu ka hawlgali karo goobaha codbixinta sidoo kale waxa uu tilmaamayaa in xisbigu keeni karo bedelkiisa haduu maqnaado .

Wakiilada xisbiyada waxa lagu soo xulayaa si waafaqsan Qodobka 109(4)aad ee Xeer Lr.91/2020.

Xisbiyadu waxay ku heshiiyeen sidan:

Haddii ay baahiyi timaaddo, Xisbiyadu way beddelan karaan wakiilladooda Xisbi, laakiin waa in kuwa lagu soo beddelayaa noqdaan uun wakiilladii kaydka ahaa ee KDQ tababaray. Waajibaadka wakiilka Xisbi iyo hawlgalkiisa waxa uu u raacayaa si waafaqsan Qodobada 109,111 ee Xeer Lr.91/2020.

4. Cod-dhiibashada

Nidaamka cod dhiibashada waxa loo raacayaa si waafaqsan Qodobka 113 ee Xeer Lr.91/2020, uu u dejiyay.

5. Diidmada Wakiil Xisbi diido in uu Saxeexo Natiijada

Qodobka 119 (2) ee Xeer Lr. 91/2020 wuxuu ku waajibinayaa in dhammaan wakiillada Xisbiyadu ay saxeexaan xaashida natiijada ama qoraal uu ku soo gudbiyo sababta uu u saxeexi waayay.

Hadaba si looga badbaao luminta cododka ay muwaadiniintu dhiibteen waxaa kufilan sexeexida laba wakiil xisbiy iyo hawlwadeenadda Komishanka Doorashooyinka Qaranka Si loo xalliyo arrintaa Xisbiyadu waxay ku heshiiyeen sidan soo socota:

Si looga badbaado luminta codadka ay muwaadiniintu dhiibteen, waxa ku filan saxeexidda laba wakiil iyo Guddoomiyaha Xafiiska Doorashada. Si kastaba ha ahaatee, sababaha dhacdadaas waa in qoraal ahaan loo diiwaan-geliyo.

Wakiilka Xisbi ee ay la noqoto inaanu saxeexin natiijadda waa inuu sababta uu u saxeexi waayey qoraal ku caddeeyo laguna rido baqshaddaha. Wakiilka Xisbi ee saxeexi waaya baqshadda ama sababta uu u saxeexi waayey oo qoraal ah raacin waaya baqshaddaas, waxa KDQ u gudbinayaa hay'adaha sharci fulinta si loogu oogo xil-gudasho-la'aan.

QODOBKA 19^{aad}: NIDAAMKA LOO RAACAYO SOO SAARISTA LIISKA CODBIXIYEYAASHA AH

Nidaamka liiska cob-bixiyeyaasha kama danbaysta ah loo soo saarayo waxa loo raacaayaa Xeerka Guud ee Doorashooyinka iyo Diiwaangelinta Codbixiyayaasha Xeer Lr.91/2020.

QODOBKA 20^{aad}: DAABACAADA IYO SOO SAARISTA LIISKA CODBIXIYEYAASHA

Liiska rasmigaa ee codbixiyaasha ka diwaan gashan isku goob waxa soo saaraya Komishanka Doorashooyinka Qaranka si waafaqsan Xeer Lr.91/2020.

QODOBKA 21^{aad}: SOO SAARISTA LIISKA KAMA DANBAYSTA AH

- 1) Marka la diiwaangeliyo dhammaan wixii isbedel ah, waxa la diyaarinayaa liiska kama danbaysta ah oo noqonaya liiska uu Komishanka Doorashooyinku amri doono in laga daabaco dhammaan liisaska loo baahan yahay ee xaqa u leh in ay codeeyaan sida ay waajibinayaan Xeerarku.
- 2) Diiwaanka codbixiyaha ee kama danbaysta ah waxa nuqulo laga siin doonaa Wasaaradda Arrimaha Gudaha iyo Xisbiyadda Siyaasadda.

QODOBKA 22aad: XALLINTA KHILAFAADKA XISBIYADDA (CONFLICT RESOLUTION)

 15

- 1) Xisbiyada Siyaasaddu waxa ay muran iyo khilaaf kasta oo ka dhex dillaaca kuna saabsa, Xeerkan ku xallinayaan wada hadal iyo is-afgarad (amicable solution);
- 2) Haddii ay Xisbiyadu ku guulaysan waayaan in ay khilaafka dhexdooda ah xalliyaan waxay u soo ban-dhigayaan Guddida Ilaalinta Anshaxa Doorashada;
- 3) Haddii arrintu ay tahay mid aanay waxba ka qaban karaynin Guddidaasi waxaa loo soo gudbinayaa Komishanka Doorashooyinka Qaranka oo go'aan ka soo saaraya.

QODOBKA 23aad: CABASHOYINKA

Xisbi kastaa waxa uu Cabasho u soo gudbiyanayaa Guddida Ilaalinta Anshaxa Doorashooyinka ee lagu aasaasay Qodobka 25aad ee Xeerkan Hab-dhaqan, haddii uu u arko in lagu xad-gudbay Xeerkan Hab-dhaqan;

- 1) Iyadoo lagu xisaabtamayo wakhtiga, Cabashooyinka la soo gudbiyo waa in si dhakhso ah baadhis loogu sameeyo go'aanna laga gaadho;
- 2) Cabashooyinku waa in ay qoraal ahaadaan, laguna soo hagaajiyaa Guddida Anshaxa;
- 3) Cashasho kasta waa in ay ku cadahay xisbiga laga cabanayo iyo asbaabta looga cabanayo, oo mudaysan, isla markaana goobaysan, waana in ay wadataa cadaynta lagama maarmaanka ah;
- 4) Guddida Ilaalinta Anshaxa Doorashooyinku, waa in ay si madax banaan u baadhaan, u xaqiijiyaan, isla markaana muddo saddex cisho gudahood ah go'aan uga gaadhaan cabasho kasta oo soo gaadha;
- 5) Xisbiyada Siyaasaddu waxa ay ku dedaalayaan in wixii cabasho ah ee dhexdooda ah ay ku dhameeyaan is-afgarad iyo wada xaajood;

QODOBKA 24aad: CABASHOYINKA BEEN-ABUURKA AH (ABUSE OF COMPLAINT PROCEDURE)

Xisbiyada Siyaasaddu waa in aanay ku xad-gudbin xuquuqda soo gudbinta cabashooyinka. Waa in aanay samaynin cabasho been-abuur ah (false, frivolous and vexatious complaints) oo lagu jahawareerinaayo geeddi-socodka doorashooyinka.

QAYBTA AFRAAD

QODOBKA 25aad: GUDIDDA ANSHAXA DOORASHOYINKA IYO XALINTA KHILAFAADKA

1. Ujeeddada Loo Aasaasay Guddida

Si waafaqsan Qod. 139aad ee Xeer Lr 91/2020 Gudidda Anshaxa Doorashooyinka iyo Xalinta Khilaafaadka waxa loo aasaasay kor-u-qaadista suurto-galnimada in ay doorasho xor iyo xalaal ahi xilligeedii dalka kaga qabsoonto, iyo in ay doorashadaasi ku qabsoonto kuna gebo-gebawdo si turxaan la'aan, taas oo wixii anshax marineed gudidu u raacayso Xeerka Doorashooyinka Qodobkiisa 150aad oo waafaqan Dastuurka iyo Xeerka Doorashooyinka dalka.

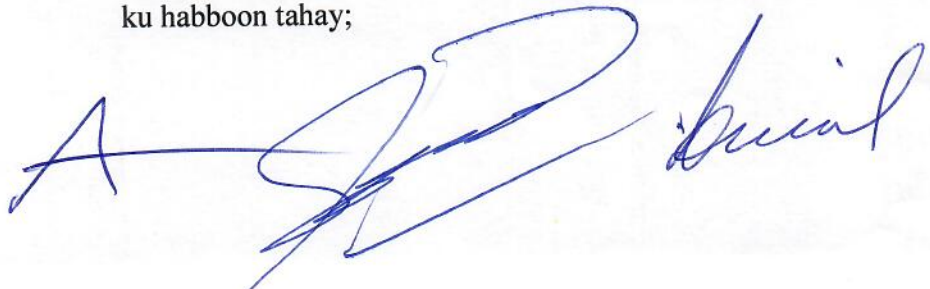
6. Shuruudaha Lagu Soo Xulayo Xubinta Guddida

Guddida ahi waa in ay buuxiso shuruudahan hoos ku qoran:

- a. In uu yahay/tahay qof sumcad wanaagsan ku leh bulshada.
- b. Qof leh Go'aan qaadasho, karti, aqoon iyo waayo-aragnimo uu ku gudan karo mas'uuliyadda culus ee la saaray,
- c. Heerka aqoontu waa inay tahay mid heerka kowaad ee jaamacadeed , iyo waayo aragnimo aan ka yaran shan sanno
- d. Ku sifoobay dhexdhexaadnimo siyaasadeed.
- e. In uu leeyahay/leedahay xirfad uu ku qoro/qorto warbixin (report writing skills).

7. Tallaabooyinka ay Guddidu ka Qaadi Karto Cidda ku Xad-Gudubta Xeerkan Hab-Dhaqan

- a. Dhinaca ka mid ah dhinacyada ay Guddidu ku leedahay ilaalinta, ee ku xad-gudba arrin ay hab-dhaqankeeda caddeeyeen Xeerarka doorashooyinka ama Xeerkan Hab-Dhaqanku, waxay Guddidu ku anshax-marinaysaa:
  - i Digniin caadi ah;
  - ii Ka-joojin Xisbiga ama musharraxa/musharraxiinta, muddo cayiman ama si joogto ah, adeegsiga warbaahinta dawladda iyo tan madaxbannaanba.
  - iii Ka-joojin Xisbiga/musharaxa muddo cayiman, in uu sameeyo kulammo dadweyne, bannaan-bax ama dhoollo-tus siyaasadeed, olole doorasho IWM;
  - iv Ku rido ganaax idaari ah oo lacageed oon ka badnayn 10,000,000 (Toban milyan oo Shilinka Somaliland ah) Xisbiga; > 5,000,000 (Shan milyan) Musharax kasta.
  - v Ka joojiyo ololaha doorashada qayb ahaan ama gabi ahaanba.
- i. Gaddiidka aan haysan ruqsada dhaqdhaqaaq ee KDQ oo ay u cadaato Guddida inuu ku jiro olole aan waafaqsaneyn Xeerka Hab-dhaqanka, waxay u gudbin doonaan Ciidanka amniga si ay u xayiraaan socodkiisa.
- ii. Gaadiidka Dawladda looma isticmaali karo Ololaha Doorashada iyo maalinta Doorashada, qofkii lagu qabtana guddidu way ka dhigaysaa ciidanka amnigana (Police)ka ayay ku wareejinaysaa.
- iii. Qaadista tallaabadii kale ee anshax-marineed ee ugu muuqata in ay ku habboon tahay;

iv. Qaadista tallaabadii kale ee anshax-marineed ee ugu muuqata in ay ku habboon tahay;

v. U-gudbinta hay'adaha sharci-fulinta warka iyo macluumaadka cid kasta oo hawsha ay Guddidu ilaalinteeda u xil-saaran tahay ka gasha danbi gaadhsiisan dembi ciqaabeed (oo ay Guddidu hesho warkiisa) iyo la-socodka waxay u gudbinaysaa hay'adaha sharci-fulinta si ay talaabada sharci eek u haboon uga qaadaan arrintaas;

b. Wasiirka ama sarkaalka kale ee dawladeed ee ku xad-gudba Xeerarka Doorashooyinka, ama Xeerkan Hab-Dhaqan, tallaabada anshax-marineed ee ay Guddida ugu muuqato in laga qaado oo qoraal ah waxay u gudbinaysaa KDQ; waxaanay la soconaysaa inuu KDQ tallaabadii ku habboonayd uu ka qaaday iyo in kale;

c. Mas'uulka ama hawl-wadeenka Xisbi ee ku xad-gudba Xeerarka Doorashooyinka ama Xeerkan Hab-Dhaqan, tallaabada anshax-marineed ee ay Guddida ugu muuqato in laga qaado oo qoraal ah waxay u gudbinaysaa KDQ; waxaanay la soconaysaa inuu KDQ tallaabadii ku habboonayd uu ka qaaday iyo in kale;

d. Masuulka ama hawl-wadeenka Xisbi ama taageere xisbi ama musharaxa ay ku cadaato in uu ku kacay falal wiiqi kara amniga, nabad-gelyada, ama sameeya abaabul hubaysan, ama kicin dadweyne, ama lagu helo haddalo fitno abuuraya, dadka kala fageynaya oo ku dhisan shakhsi weerar, caytan, qabyaalad iyo kicin waxa laga qaadayaa talaabo anshax marineed oo deg-deg ah, waxana lagu wargalinayaa ciidamadda amnigu in ay sida ugu dhakhsaha badan u qabtaan una horgeeyaan hay'adaha baadhista iyo garsoorka si loogu oogo danbiga uu galay.

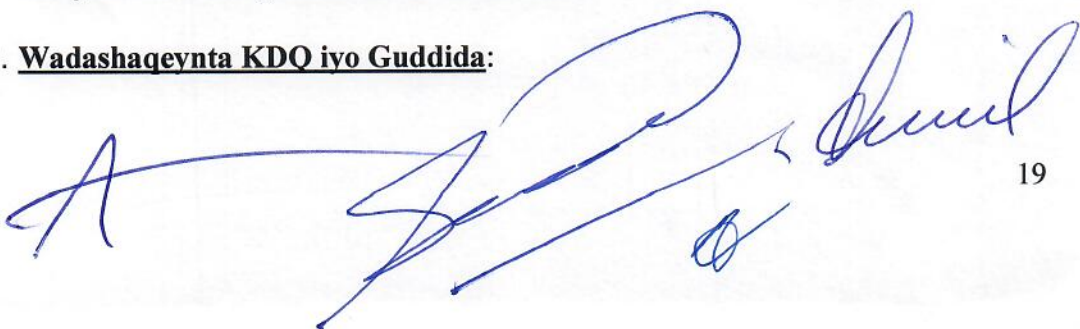
e. Guddidu waxay ku baahinaysaa warbaahinta xad-gudub kasta oo ay cidi kula kacdo Xeerarka Doorashooyinka iyo Xeerkan Hab-Dhaqanka iyo tallaabada ay ka qaadayba, iyadoo weliba Guddidu ay dib ka baahin doonto sida looga waantoobo xad-gudubyadii ay tallaabada anshax-marineed ka qaaday

f. Dhamaan awoodaha anshaxmarineed waxa ay noqonaysaa mid uu komishhanku u igmaday

8. Muddada Xilka ee Guddida

Guddidu waxay hawsheeda bilaabaysaa isla marka Komishanku dhammays tiro magacaabisteeda, waxaanay ku egtahay marka uu Komishanku ku dhawaaqo natiijada Ku-meel-gaadhka ah ee doorashada.

9. Wadashaqeynta KDO iyo Guddida:

19

2. Xilka Guddida:

Guddidu waxay u xilsaaran tahay:

- a. Ilaalinta Habsami-ugu-dhaqanka Xeerarka Doorashooyinka iyo Xeerkan Hab-Dhaqanka Xisbiyada Siyaasadeed.
- b. Xallinta khilaafaadka iyo murannada la xidhiidha Xeerka Hab-dhaqanka Xisbiyada iyo musharixiintooda ee ka dhex dhasha laba dhinac ama ka badan oo ka mid ah dhinacyada ku loollamaaya doorashada,
- c. Soo-saarista warbixino ku saabsan sida dhinacyadu ugu dhaqmayaan Xeerarka Doorashooyinka, Xeerka Hab-Dhaqanka Xisbiyada iyo guud ahaanba Geedi-socodka Doorashada.

4. Awoodda Guddida

Guddidu waxay awood u leedahay:

- a. Xallinta khilaaf kasta oo ka dhex-dhasha dhinacyada Xeerkan Hab-Dhaqan kala saxeexday;
- b. Hubinta meel-marinta Xeerka Hab-Dhaqanka ee Xisbiyada Siyaasadeed;
- c. Ka qaadista tallaabo anshax-marineed oo Xeerka Hab-dhaqan waafaqsan xad-gudub kasta oo Guddida ama wakiilladeedu ogaadeen dhicitaankiisa.
- d. Tallaabada anshax-marineed ee ay Guddidu soo saartaa ama qaaddaa wuxuu noqonayaa mid qaadashadiisu waajib ku tahay dhinacyada uu khuseeyo, si waafaqsan Xeerarka doorashooyinka, Xeerka Guud ee Doorashooyinka iyo Diiwaan-gelinta Codbixiyaasha Xeer Lr.91/2020 iyo Xeerka Hab-dhaqanka Xisbiyada (Code of Conduct).

5. Tirada Xubnaha Guddida iyo Qaabka Soo-Xulisteeda

- a. Guddidu waxay ka kooban tahay Toddoba (7) aqoonyahan oo reer Somaliland ah. Guddidu waxa ay iska dhex doorayaan Guddoomiye, Guddoomiye Ku-xigeen iyo Xog-haye. Guddida waxaa soo xulaaya isla markaana magacaabaaya Komishanka Doorashooyinka Qaranka, marka uu la tashado daneeyayaasha kala duwan ee arimaha doorashadda ee gudida anshaxa doorashooyinka
- b. Toddobada xubnood ee reer Somaliland waxa soo xulaaya Komishanka Doorashooyinka Qaranka.
- c. Guddidu waxay lixda gobol-doorasho ee dalka ku yeelanaysaa min laba wakiil oo KDQ uu soo xulo. Iyagoo Guddidu u igmanaaya in ay waajibaadkooda ka fuliyaan Gobollada.

  17

- a. Guddida Anshaxa Doorashooyinku wey u madaxbaanaaneysaa hawlahooda shaqo, iyagoo marwalba latashi la yeelanaya KDQ.
- b. Wixii tallaabo anshax marineed ah ee ay Guddidu soo jeediso waxay u gudbineysaa KDQ si loo fuliyo.
- c. Xisbiyadda Qarankaiyo Murashaxiintoodu waa in ay wada shaqayn iyo gacanba siiyaan Gudidda Anshaxa iyo Xalinta Khilaafaadka. Waana in ay ku taageeraan shaqadooda.

QAYBTA SHANAAD

QODOBKA 26^{aad}: TALLAABOYINKA LAGA QAADAYO CIDDA XEERKA HABDHAQANKA IYO ANSHAXA JEBISA

Xisbi kasta iyo musharax kasta oo ka qayb qaadanaaya doorashada ama hawl-wadeen Xisbi, xubin Xisbi, taageere Xisbi iyo murashax doorasho ee ku xadgudba Xeerkankan, Komishanka Doorashooyinku wuxuu ka qaadanayaa go'aamo anshax marineed ee ku xusan qodobka 25(7)^{aad} ee xeerkan habdhaqanka sida:

- a) Haddii danbiyadda dhacay ay noqdaan kuwo ka culus awoodda Komishanka Doorashooyinka Qaranka ama xad-gudubyada dhacay ay yihiin kuwo dambi ciqaabeed ka dhalan karo, waxaa Komishanka Doorashooyinku u gudbinayaa Hay'addaha ay khusayso arrintaasi;
- b) Wixii khilaaf ah ama farsamo ah ee xallintooda laga waayo Dastuurka Qaranka, Xeerarka Doorashooyinka iyo Xeerkan Hab-dhaqanka Xisbiyada waxa xal ka gaadhaya Komishanka Doorashooyinka Qaranka.

QODOBKA 27^{aad}: KU DHAQANKA IYO WAX KA BEDDELKA XEERKAN HAB-DHAQAN

- a) Xeerkan Hab-dhaqan nuxur ahaan wuxuu waafaqsan yahay Xeerka Guud ee Doorashooyinka iyo Diwaangalinta Cod-Bixiyaasha Xeer Lr.91/2020 iyo Dastuurka Qaranka.
- b) Xeerkan Hab-dhaqan waxaa lagu dabaqayaa xaaladaha aanay shuruucda dalka ee doorashada khuseeyaa wax ka jidaynin;
- c) Xeerkan waxaa lagaga dhaqmayaa xarunta dhexe ee KDQ, xarumaha doorashooyinka gobollada iyo degmooyinka iyo goobaha doorashada;
- d) Xeerkan waxaa ku dhaqmaaya fulintiisana ilaalinaya Saddexda Xisbi Qaran, taageerayaashooda, murashaxiintooda, iyo saraakiishooda iyo KDQ;
- e) Wax ka beddelka Xeerkan wuxuu ku iman karaa marka dhinacyada wada saxaaxay ay ka wada tashadaan kana heshiiyaan waxa lagu darayo iyo waxa laga saarayo.

QODOBKA 28^{aad}: TIXGALINTA HESHIISYADA.

- a) Sadexda xisbi qaran waa inay tixgaliyaan heshiiskii ay wada saxeexeen ee 3 September 2020, oo ahaa in doorashada golaha wakiilada ay sharaxaan ay haweenka 18 xubnood oo haweenka iyo sadex 3 xubnood oo beesha gabooye ah. ⁱⁱ

QODOBKA 29^{aad}: AWOODDA SAXEEXA

Xeer-nidaamiyahan Hab-dhaqan waxaa saddexda Xisbi Siyaasadeed ee Qaranka u saxeexay saddexda Guddoomiye ee Xisbiyada Siyaasadda.

XISBIGA UCID

Siciid Cumar Axmed .
Guddoomiyaha Ku/Xigeenka Saddexaad

XISBIGA KULMIYE

Mudane Axmed Cabdi Xuseen
Guddoomiyaha Xisbiga KULMIYE

XISBIGA WADDANI

Cabdiqadir Ismaaciil Jirde
Guddoomiyaha KMG ee Xisbiga Waddani
Ahna ku-simaha Guddoomiyaha.

KOMISHANKA DOORASHOYINKA QARANKA

Eng. C/rashiid Muxumed Cali
Guddoomiyaha Komishanka Doorashooyinka Qaranka

